
МЕТОДИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

УДК 378.091.12-051:004:78

**ПРОГРАМНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МУЗИЧНО-ТВОРЧОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ УМІНЬ**

Дворник Ю. Ф.

Стаття присвячена розгляду питання підвищення ефективності процесу набуття необхідних фахових умінь студентами мистецьких факультетів. Вказується, що сучасна теорія і практика мистецької освіти потребує подальших розробок у даному напрямку, оскільки недостатньо вивченими залишаються питання методики, програмного і звукотехнічного забезпечення навчальної діяльності, змісту і методів використання комп'ютерних технологій у формуванні творчих якостей майбутніх учителів, можливості педагогічного опосередкування процесу формування знань, умінь і навичок студентів у музично-творчій діяльності.

У статті вказується, що однією з визначальних характеристик сучасного вчителя має стати високий рівень інформаційної культури, уміння ефективно застосовувати в професійній діяльності інформаційно-комунікаційні технології навчання тощо.

Акцентується увага на тому, що комп'ютерні технології мають значні можливості надання та засвоєння навчальної інформації, а їх використання дозволяє суттєво посилити мотивацію навчання. Однією з переваг, порівняно з традиційним навчанням, є можливість здійснення контролю і коригування навчального процесу з боку викладача та можливість його самоконтролю самими студентами, що забезпечує гнучкість педагогічних впливів та усвідомленість процесу набуття вмінь. Інформаційні технології уможливають перевірку знань, яка відрізняється об'єктивністю, докладністю й повнотою, сприяють формуванню у студентів рефлексії своєї діяльності; застосування комп'ютерних технологій у навчанні значно скорочує час, необхідний на засвоєння навчального матеріалу.

Ключові слова: інформаційні технології, музично-комп'ютерні технології, програмно-технічне забезпечення, комп'ютерні засоби навчання, вчитель музичного мистецтва.

Статья посвящена рассмотрению вопроса повышения эффективности процесса получения необходимых профессиональных умений студентами факультетов искусств. Указывается, что одной из определяющих характеристик современного учителя должен стать высокий уровень информационной культуры, умение эффективно применять в профессиональной деятельности информационно-коммуникационные технологии обучения и т. д. Акцентируется внимание на том, что компьютерные технологии имеют значительные возможности предоставления учебной информации, а их использование позволяет существенно усилить мотивацию обучения. Одним из преимуществ, по сравнению с традиционным обучением, является возможность осуществления контроля и коррекции учебного процесса со стороны преподавателя и возможность его самоконтроля самими студентами, что обеспечивает гибкость педагогических воздействий и делает осознанным процесс приобретения профессиональных умений.

Ключевые слова: информационные технологии, музыкально-компьютерные технологии, программно-техническое обеспечение, компьютерные средства обучения, учитель музыкального искусства.

The article is devoted to the consideration of the issue of increasing the efficiency of the process of acquiring the necessary professional skills by students of art faculties. It is

pointed out that the modern theory and practice of artistic education needs further development in this direction, because the questions of methodology, software and sound technical support of educational activity, content and methods of using computer technologies in shaping the creative qualities of future teachers, the possibilities of pedagogical mediation of the formation process, knowledge, skills and abilities of students in musical and creative activity remain not studied enough.

The article states that one of the defining characteristics of a modern teacher should be a high level of information culture, the ability to effectively apply information and communication technology in training in professional activities, etc.

The emphasis is placed on the fact that computer technologies provide significant opportunities for facilitating and assimilating learning information, and their use can significantly enhance the motivation of learning. One of the advantages, compared to traditional training, is the possibility of controlling and adjusting the learning process from the side of the teacher and the possibility of self-control by the students themselves, which provides the flexibility of pedagogical influences and awareness of the process of acquiring skills. Information technologies enable the verification of knowledge, which is different in objectivity, detail and completeness, facilitate the formation of students' reflection of their activities; the use of computer technology in learning significantly reduces the time required to master the learning material.

Key words: information technologies, musical computer technologies, software and hardware, computer teaching aids, teacher of musical art.

Постановка проблеми. Реформування системи освіти в Україні передбачає і якісно новий рівень підготовки педагогів. Суттєво зростають вимоги до фахової підготовки учителя музичного мистецтва загальноосвітньої школи та рівня його професійної майстерності.

Покращення технічного забезпечення закладів освіти, поява нового обладнання, підвищення його технічних характеристик вимагає відповідної теоретичної та практичної підготовки вчителя музичного мистецтва. Володіння комп'ютерними технологіями, вільне користування звукозаписувальною та звуковідтворювальною технікою, знання акустики музичних інструментів і особливостей їх запису сьогодні вже виступає як важлива і необхідна складова його фахової компетенції. Розширюється коло діяльності вчителя музичного мистецтва, а це відкриває, у свою чергу, нові можливості для його творчої самореалізації.

Однак на сьогодні ще не достатньо розкритими залишаються питання методики формування у майбутніх учителів фахових умінь, музично-педагогічних здібностей, готовності до використання інформаційних технологій у практичній роботі. Опосередковано вивчені питання особливостей, змісту і методів використання комп'ютерних технологій у формуванні творчих якостей у майбутніх учителів музичного мистецтва та умови, які забезпечують ефективність цього процесу.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Аналіз сучасних освітніх тенденцій, поява інформаційних технологій та їх швидкий розвиток і розповсюдження привели не тільки до осмислення і вирішення нових задач освіти таких, як інформатизація і комп'ютеризація навчального процесу, комп'ютерна грамотність, а й актуалізували багато інших складних проблем, вирішення яких дозволить створити нову ефективну освітню систему XXI століття. Проблема реалізації дидактичних можливостей комп'ютерних програм, комп'ютеризація освіти стали предметом дослідження Ю. Триуса, Ю. Машбиця, І. Стецюка, О. Чайковської та інших дослідників.

Аналізу питань використання музичних комп'ютерних програм та звукового обладнання у музичній творчості присвячені праці О. Бордюка, І. Гайденка, Р. Гуревича, В. Камінського, Л. Корецької, Н. Маханек, А. Севашка, С. Яшанова та ін.

Однак на сьогодні ще недостатньо розробок, які б стосувалися саме проблеми програмно-технічного забезпечення навчальної музично-творчої діяльності майбутніх учителів, хоча їх актуальність не викликає сумнівів. Отже, **метою** нашої **статті** є висвітлення проблем, що стосуються підвищення ефективності процесу підготовки майбутнього вчителя шляхом активного використання комп'ютерних та звукотехнічних засобів.

Виклад основного матеріалу. Вже стало реальністю, що розвиток комп'ютерної техніки і програмного забезпечення змушує не лише аранжувальників чи звукорежисерів опановувати нові версії музичних редакторів, процесорної обробки звуку, віртуальних синтезаторів, семплерів, нотного набору та верстки тощо, а й уможливорює їх освоєння вчителем музичного мистецтва та створює реальні умови для широкого застосування отриманих знань у практичній діяльності.

Відомо, що професіоналізм вчителя значною мірою зумовлений його досягненнями в галузі фахового навчання, а широкий діапазон діяльності потребує формування різнобічних музично-педагогічних знань і вмінь [1, с. 1]. Саме музично-педагогічна діяльність є вихідною ланкою, яка визначає їх необхідний об'єм, а також зміст і методи передачі.

Успішному вирішенню зазначеної проблеми в умовах сьогодення може активно сприяти застосування нових інформаційних технологій, загальною особливістю яких є орієнтація на індивідуальний підхід до навчання. Теоретико-методологічне підґрунтя цього підходу закладено ще у працях Л. Виготського, В. Давидова, Л. Занкова. Психолого-педагогічні аспекти використання нових інформаційних технологій у навчальному процесі ґрунтовно розглядалися у працях М. Жалдака, В. Зінченка, Ю. Машбиця та ін.

Аналіз літератури свідчить, що більшість наукових праць, присвячених інформаційно-технологічним аспектам сучасного етапу розвитку суспільства і його соціально-економічним наслідкам, розглянуті у технічній, технологічній і економічній площинах. Водночас інформатизація, безумовно, соціокультурний процес, який значною мірою впливає на освіту, культуру, соціальну сферу [6]. Інформатизація стимулювала розвиток тієї частини культури, яка сьогодні отримала назву "інформаційної" [6].

Поява нових інформаційних технологій, їх швидкий розвиток і розповсюдження привели до осмислення і вирішення нових завдань вищої освіти, таких, як інформатизація і комп'ютеризація навчального процесу, комп'ютерна грамотність та інформаційна культура [9, с. 2].

Інформатизація навчального процесу вимагає суттєвої зміни вимог до кваліфікації вчителів. Необхідною складовою фахової характеристики сучасного вчителя стає високий рівень інформаційної культури, умінь ефективно застосовувати в професійній діяльності засоби інформаційно-комунікаційних технологій навчання [4, с. 4]. Все це прямо стосується і підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, адже вміння користуватися цифровим обладнанням, комп'ютерною технікою, Інтернет ресурсом стає важливою частиною їх фахової підготовки, необхідною умовою професійної самореалізації. Тож сьогодні особливо гостро постала проблема формування інформаційної культури особистості взагалі й інформаційної культури майбутніх учителів музичного мистецтва зокрема.

У підготовці вчителя комп'ютерні технології можна розглядати як важливий засіб формування знань, умінь і навичок, який необхідно включати в процес сучасної музичної освіти і це реалії сьогодення, адже вони в більшості розглядаються вже не як прикладна дисципліна, а як необхідний компонент музичної освіти, який надає майбутньому фахівцю додаткові можливості у професійній самореалізації, розкриває його творчий потенціал. На думку Н. Маханек, основними з них можна вважати: MIDI-технологію, цифрову обробку звукових сигналів, акустику, нотографію, нотне видавництво тощо.

Однак постає питання про те, в яких видах музично-творчої діяльності доцільно використовувати новітні комп'ютерні технології.

Викликають інтерес можливості музичних комп'ютерних технологій при формуванні виконавських навичок, серед яких: визначення вокального діапазону, аналіз точності інтонування, вибір оптимальної побудови режиму вокальних занять, формування пластичного рисунка диригентського жесту тощо [5].

Варто зазначити, що використання персональних комп'ютерів у навчальному процесі є закономірним результатом процесу впровадження у навчання технічних засобів. Результати досліджень у даній галузі дозволили визначити низку переваг такого навчання порівняно з традиційним: комп'ютерні технології значно розширюють можливості надання навчальної інформації, дозволяють посилити мотивацію

навчання, якісно здійснюють контроль за діяльністю студентів та самоконтроль, що забезпечує гнучкість керування навчальним процесом. Перевірка знань відрізняється об'єктивністю, ґрунтовністю та повнотою, комп'ютерні технології сприяють формуванню у студентів рефлексії своєї діяльності, застосування комп'ютерних систем у навчанні значно скорочує час, необхідний на засвоєння навчального матеріалу.

Однак проблематика, пов'язана із використанням музичних комп'ютерних технологій у творчому процесі, поки ще не стала об'єктом аналізу вітчизняної музично-педагогічної науки. На сьогодні відома лише незначна кількість досліджень, присвячених використанню комп'ютерних технологій у мистецькій освіті. Зарубіжні ж джерела стосуються здебільшого комп'ютеризації музичного виконання, застосуванням комп'ютерів у композиторському процесі, методам комп'ютерного аналізу музики тощо.

Разом з тим аналіз проблеми показує, що оптимальне використання можливостей комп'ютера як принципово нового засобу навчання породжує багато питань щодо дидактики і методики викладання предметів художнього циклу, а саме: якою є мета і завдання комп'ютерного навчання, які функції навчання і який обсяг навчальної інформації можна передати комп'ютеру, використанням яких методів можна досягти поставлених цілей навчання, як розподілити навчальний матеріал курсу між комп'ютерними і традиційними засобами навчання тощо.

Систематизація науково-методичного матеріалу з питань упровадження нових інформаційних технологій у навчальний процес дає можливість класифікувати їх як: функціонально-орієнтовані, предметно-орієнтовані та проблемно-орієнтовані технології.

Все більше дослідників турбують питання сумісності творчого процесу і складних технологій, можливості поєднання в одній особі музиканта, вчителя, інженера та програміста без шкоди для художньої творчості, можливості балансу різноманітних фахових складових.

Як вказує О. Грищенко, технологічність поступово стає домінуючою характеристикою діяльності педагога, що означає перехід на якісно новий щабель ефективності, оптимальності, наукомісткості освітнього процесу. Розробка та застосування нових технологій та комп'ютерних програм, покращення матеріально-технічного, в тому числі й комп'ютерного забезпечення – усе це при вмілому і доцільному поєднанні підвищує ефективність процесу навчання, глибше розкриває його потенційні можливості, суттєво економить час [2, с. 108].

Комп'ютер є й унікальним засобом навчальної діяльності, він може бути використаний на різних за змістом і організацією заняттях. Високої результативності та якості виконання творчих завдань можна досягати за можливості працювати з комп'ютером достатньої потужності.

Важливими складовими потужності комп'ютера є також наявність оперативної пам'яті – 2–4 Гб і більше, жорсткий диск, професійна звукова карта, MIDI-клавіатура, акустична система з широким частотним діапазоном, ушні монітори, студійний мікрофон, необхідне периферійне обладнання, підключення до мережі Інтернет тощо.

Окрім того, необхідне й відповідне програмове забезпечення, яке б включало наявність програм запису, обробки й реставрації звуку, MIDI-редакторів, програм багатоканального зведення, нотного набору та верстки, програм для запису на компакт-диск. Все це значно розширить межі музично-творчої діяльності як студентів, так і у майбутньому вчителів.

Позитивною особливістю музично-творчої роботи з використанням комп'ютера є можливість здійснення оперативного слухового й візуального самоконтролю та вчасної кореляції в режимі on-line.

Таким чином, комп'ютерні музичні технології є тим інструментом, який дозволить якісно розширити методи і форми роботи, повніше зберігати і розвивати індивідуальні здібності студентів, підсилити міждисциплінарні зв'язки у навчанні, здійснити постійне динамічне оновлення організації навчального процесу [6]. Проблема формування фахових умінь майбутнього вчителя музики засобами комп'ютерних технологій є сьогодні однією з важливих проблем вищої школи, адже

його професійна діяльність потребує значної інформаційної компетентності, вмінь застосовувати новітні інформаційні технології і служить важливим інтегральним показником рівня фахової майстерності.

Література

1. Брилін Е. Б. Формування навичок композиторської творчості у студентів музично-педагогічних факультетів : автореф. дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Брилін Е. Б. – К., 2002. – 19 с.
2. Грищенко О. А. Оволодіння інноваційними технологіями як умова формування педагогічної майстерності / О. А. Грищенко // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія "Педагогічні науки". – Глухів : ГДПУ, 2004. – Вип. 4. – С. 106–115.
3. Дворник Ю. Ф. Професійна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах інформатизації освітнього простору / Ю. Ф. Дворник // Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки" (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – С. 130–135.
4. Корецька Л. В. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у підвищенні кваліфікації вчителя / Л. В. Корецька // Комп'ютер у сім'ї та школі. – 2007. – № 1. – С. 4–6.
5. Матвійчик О. Є. Формування інформаційної культури викладача / О. Є. Матвійчик // Комп'ютер у сім'ї та школі. – 2006. – № 6. – С. 16–17.
6. Пронина Л. А. Информационная культура как фактор развития информационного общества [Електронний ресурс] / Л. А. Пронина. – Режим доступу: <http://www.analiculturolog.ru/index.php>. – Назва з екрана.
7. Триус Ю. В. Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання математичних дисциплін у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... док. пед. наук : спец. 13.00.02 / Триус Ю. В. ; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – К., 2005. – 48 с.